

Pandemia, economia, colonoscopia și “politichia”

Menționam cu o alta ocazie¹ ca atât timp cât vor fi menținute restricțiile de circulație de masa în contextul pandemiei COVID-19, economia se va deteriora rapid indiferent de câți bani se arunca pe piață. Motivul esențial² este acela ca rețeta standard pentru gestionarea crizelor economice (axată, în principal, pe protejarea puterii de cumpărare și pomparea de bani în sistemul de creditare/finanțare) nu are cum sa funcționeze ca de obicei pe perioada unor astfel de restricții. Pur și simplu, nu se pot consuma banii respectivi în proporțiile prezise de teoriile economice clasice daca se sta acasa.

Prin urmare, o dezechilibrare între social și economic și o supra-aglomerare de masuri la începutul pandemiei (pentru ca, din pacate, suntem destul de departe de final) risca sa aiba un efect mult mai mic proporțional decât de obicei în evoluția economiei și sa și lase România fara resurse tocmai când ar conta.

Aceasta pe lângă facilitarea unui numar excesiv de derogari speculative față de ce s-ar putea, de fapt, respecta în continuare și care vor afecta societatea și economia ani buni de acum încolo, inclusiv printr-un val de litigii la sfârșitul starii de urgență³.

Consecința logica ar fi aceea ca masurile economice și sociale trebuie dozate bine atât în privința criteriilor de eligibilitate, cât și a magnitudinii și ordinii cronologice.

Daca s-ar putea pastra toate beneficiile pentru toata lumea pe termen mai lung (1-2 ani) - cu atât mai bine. Daca însa nu se poate face asta (ceea ce, din pacate, e foarte probabil), ar fi mai rațional sa se diferențieze între situații și sa fie manifestata prudența în prima parte (cu o abordare focusata pe nevoile traiului zilnic) pentru a mai avea resurse pentru stimularea consumului “clasic” la momentul la care se va vedea „luminița” de la capatul tunelului și se va putea aprecia și distanța pâna la ea.

Pentru ca a aparut o „întrecere” între multe forțe politice din Parlamentul României în materie de propuneri cu tot felul de avantaje, aş pleda pentru ideea ca aceasta abordare nu este adaptata bine nu doar logicii economice, dar nici celei politice obișnuite. Aceasta în speranța ca volumul final de aiureli va fi mai mic.

În acest sens, aş aminti ca logica politica obișnuita este, din pacate, diferita pe paliere importante de cea economica și aceasta

nu doar în România.

Dacă raționamentul economic implica cicluri în care efectele se leaga de cauze anterioare și fiecare an are o importanță similară, logica politică a învățat empiric că votul nu ține de cumpanire obiectivă așa de mult cum s-ar crede și că anii nu au aceeași valoare.

Mai precis, modul în care funcționează creierul nostru face ca amintirile mai vechi care nu ne-au marcat profund emoțional să se estompeze rapid – inclusiv legat de faptul că destui politicieni nu fac nimic bun ani de zile – și numeroase aspecte să fie percepute mai mult prin prisma a ceea ce s-a întâmplat în ultimul timp. De asemenea, interesul pe termen scurt “bate” de multe ori interesul pe termen mai lung.

De aceea, pomenile electorale, asfaltarea de drumuri și tăierea de panglici se observă în proporții semnificativ mai mari în anii în care au loc alegeri.

În ultimele decenii, psihologii au și confirmat științific acest comportament des întâlnit de relativizare a experiențelor, fiind un aspect bine documentat în prezent.

Unul dintre studiile în acest sens privește experiența unei colonoscopii⁴. În studiul respectiv s-au experimentat două tipuri de astfel de investigații, una “obișnuită” și una mult mai lentă.

La “cald”, datele au indicat că o colonoscopie obișnuită dura aproximativ 8 minute, punctul maxim de disconfort pe o scară de la 1 la 10 era de 8, iar punctul de disconfort la final era de 4. În celălalt caz, durata a fost de 23 de minute, punctul maxim de disconfort tot 8, iar finalul de 1 și ceva.

Câteva zile mai târziu, opiniile subiecților indicau că a doua colonoscopie a fost cea preferată ca experiență, deși punctul maxim de disconfort fusese același, iar durata fusese de aproape 3 ori mai mare.

Contase clar mult experiența pe final.

Cred că nu trebuie făcute colonoscopii pentru a rezona cu concluziile studiului de mai sus. De altfel, mulți stomatologi și doctori pediatri știu din practică ce important este să-i dai copilului tratat la finalul ședinței o diplomă de curaj sau o acadea (pentru o revenire la consult fără mari “drame”). Cam la fel procedează și mulți politicieni, ba’ chiar au fost deschizători de drumuri în materie.

Ce aduce în plus studiul de mai sus (pe lângă altele), este confirmarea științifică. O parte din iraționalul omenesc a ajuns în destule privințe predictibil rațional-științific.

Românii nu reprezintă vreo excepție, cu toții fiind predispuși în diverse grade la comportamente similare. Ultimii 30 de ani au și arătat în destule ocazii acest lucru. Nu a ajutat nici faptul că nivelul mediu de expertiză economică și de informație este scăzut.

Așa că nu e chiar surprinzător faptul că, nefiind clar când vor fi alegerile locale și parlamentare, dar banuindu-se că nu se pot amâna prea mult, o bună parte din politicienii noștri s-au apucat de treabă. Plouă cu inițiative în Parlament.

Că să fie clar, nu mă refer la proiecte care vizează cu adevărat asigurarea celor minim necesare traiului românilor afectați profund de pandemie. Aici nu ar fi de discutat mare lucru, societatea putând, de altfel, asuma aceasta un timp îndelungat

(fiind, totuși, de discutat care este nivelul concret de asigurat).

Nu ar trebui să se înțeleagă din cele de mai sus nici că Parlamentul nu ar trebui să încerce să remedieze orice masuri guvernamentale proaste sau incomplete sau că ar fi vreo forță politică care să dețină adevărul absolut.

Problema la care mă refer ține de excese, chiar și pentru logica politicianistă, raportată la contextul atipic în care ne aflăm.

Or, deși nu e cazul tuturor, majoritatea proiectelor care au început să curgă „în sprijinul poporului” nu au nicio analiză în spate, deși oferă marimumos de la sume raportate la modelul economic anterior crizei, scutiri, amânări la plata multor lucruri și alte beneficii sau pretinse beneficii⁵, până la a trimite câteva zeci de procente din deținuți acasă (cam cum stă restul populației în prezent).

Cum e adaptată o măsură la realitatea efectivă pe sectoare? Vom vedea după și o dregem atunci. Cum ține cont o propunere de diferențele de nevoi și de situații? Nu trebuie complicate lucrurile chiar dacă simplificările dau des în simplism. Cât costă efectiv o măsură și de unde o să vină fondurile necesare? Ce contează, se subînțelege că decizia este necesară pentru salvarea oamenilor și restul sunt detalii – se vor găsi bani; românii care încă mai mișcă economic, o parte din multinaționale ca doar „știm” că au profitat de munca noastră până acum, statul la modul abstract, noi toți peste 2 ani, generațiile următoare, ceva din toate, vom vedea, nu trebuie să ne gândim acum.

Măsurile care nu arată vreo reflecție rezonabilă în spate ar trebui respinse ferm și taxate comunicațional pentru că resursele sunt limitate și vremurile ar trebui să impună un plus de responsabilitate, nu un minus. Uneori trebuie acționat și mai în pripă, sub urgența momentului, dar ideea că nu e timpul analizei, ci direct al acțiunii, este evidentă, în general, profund eronată.

Trebuie înțeles bine și din punctul de vedere al logicii politice că deși pandemia COVID-19 seamănă cu studiul menționat mai sus sunt și diferențe importante, în principal pentru că:

- (1) nu doar că suntem în cursul “colonoscopiei”, dar nu se știe încă durata;
- (2) cu siguranță nu am ajuns nici măcar la punctul maxim de disconfort;
- (3) spre deosebire de colonoscopia mai lungă din studiul de mai sus, pandemia nu poate avea o perioadă bună spre final, ci una dificilă, cu o presiune mare pe resurse semnificativ reduse până atunci;
- (4) nu este deloc exclus să nu se poată menține trendul cheltuielilor și să nu mai fie în curând resurse suficiente pentru toți oamenii care vor avea nevoi sociale crescute;
- (5) o supra-doza de populism acum risca să lase politicienii fără cadouri eficiente disponibile tocmai când ar fi mai relevant politic și să seteze prematur un nivel artificial cu care oamenii se vor obișnui;
- (6) o abordare dezechilibrată nu doar că poate epuiza economia până la momentul la care ar avea nevoie de un sprint, dar e probabil să fie apreciată politic mult mai puțin decât se crede și chiar să genereze frustrări. În astfel de perioade extreme destui români simt că niciun partid nu da de la el și că cineva trebuie să plătească pentru tot ce se da (de aceea și trebuie mare atenție la integritate pentru că scandaluri pot fi mai daunatoare ca de obicei);

(7) când se va pune problema modelului internațional de implementat spre finalul pandemiei - printre altele, cu dilema unei Uniuni Europene mai integrate sau dimpotriva, cu un stat mai puternic (și în ce?) sau nu, cercuri concentrice, etc - România risca să se prezinte la discuții clamând abstract interesul național, dar cu:

- a. economia puternic fragilizată, în parte artificial;
- b. capitalul românesc supra-“avariat” și mai ușor de cumpărat;
- c. segmente potențial și mai mari de populație învățate într-o logică de pasivitate economică și de așteptare de asistență și de soluții de la alții, fără prea multe obligații înapoi;
- d. segmente din elitele de facto încleștate în lupte pentru felii dintr-un „tort” mai mic;
- e. segmentele cele mai active din economie și societate mai înclinate spre adaptare tehnologică, aceasta necesitând fie mai puține resurse umane (deci mai puține locuri de muncă), fie unele mai bine formate decât media actuală.

(8) la momentul la care se va ieși din pandemie și modelul socio-economic va fi reluat în linii mari, politicienii vor fi evaluați pentru ceea ce vor face atunci (și ar trebui să pastreze rezerve pentru aceasta).

Atât pe plan economic, cât și uman, „traversarea prin deșert” impusă de COVID-19 ar trebui să fie folosită pentru încurajarea implicării și stimularea celor care fac lucruri responsabile. În orice caz, este necesară evitarea confuziilor dintre (a) nevoie și speculație, (b) manipulare și informație confirmată/analiză, (c) lipsa reală de opțiuni și pasivitate sau (d) empatie și iresponsabilitate.

Desigur, ca să nu fiu acuzat de naivitate, recunosc direct faptul că punctele de mai sus au și limite politice. Pentru interesul general, finalul „colonoscopiei” e legat de cel al pandemiei, pe când pentru mulți politicieni acesta e mai devreme, ținând de data alegerilor locale sau parlamentare.

Sper, însă, ca aspectele menționate să contribuie la un număr mai mic de pomeni electorale și de erori, contextul fiind parțial suprapus și atipic din motivele descrise.

1. <http://www.contributors.ro/administratie/coronavirusul-mersul-inapoi-in-timp-%c8%99i-dilemele-duratei-%e2%80%93-de-ce-trebuie-ajustate-unele-abordari/>

2. Dezvoltat mai pe larg în articolul respectiv.

3. Ce se întâmplă acum va genera oricum (și nu doar în România) numeroase litigii, dar volumul acestora risca să fie crescut artificial semnificativ de derogări excesive pe perioada crizei.

4. Au fost, de fapt, mai multe studii (e.g Ariely, 1998; Ariely și Zauberman, 2000, etc). Cifrele au mai variat, dar raportul relativ era similar.

5 De exemplu, o plafonare a prețurilor negândita foarte bine poate avea efecte negative mult mai mari decât efectele pozitive.